

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande över Tryggare hem för barn (SOU 2022:71)

Justitiedepartementets diarienummer 2023/00125

Allmänt

Hovrätten, som delar utredningens resonemang och bedömningar i stort, lämnar följande kommentarer.

6 Vårdnadsöverflyttning

6.4.2 Återföreningsprincipen tydliggörs

Förslaget till den nya lydelsen av första stycket innebär att ordet *uppenbart* utmönstras från bestämmelsen. Lagtextens nuvarande utformning motiveras, enligt utredningen, av ett behov av att markera bestämmelsens undantagskaraktär (s. 118). Att uppenbarhetsrekvisitet tas bort kan uppfattas som att kraven för när en vårdnadsöverflyttning ska ske sänks. Samtidigt anger utredningen att syftet med förslaget varken är att minska eller öka antalet ärenden om vårdnadsöverflyttning (s. 345). Detta framstår alltså som något tvetydigt. Hovrätten anser att det bör klargöras om bestämmelsen även i fortsättningen ska ha en undantagskaraktär.

Förslaget till ny lydelse av 6 kap. 8 § syftar till att tydliggöra återföreningsprincipen. Hovrätten anser att det finns en risk att den nya lydelsen och de överväganden som redovisas i utredningen i stället kan tolkas som en *förstärkning* av återföreningsprincipen, vilket inte synes vara utredningens syfte. Det kan alltså finnas skäl att ytterligare överväga hur bestämmelsens nya lydelse kommer att uppfattas i rättstillämpningen.

6.4.3 Omständigheter som redan särskilt beaktas av socialnämnden ska även beaktas av domstolen

Förslaget till ett nytt andra stycke, införande av nya strecksatser med ett antal bedömningsgrunder, synes i och för sig ha goda skäl för sig. Det framstår som en god ordning att domstolarna ska beakta samma omstän-

digheter som redan idag särskilt beaktas av socialnämnderna inför en ansökan om vårdnadsöverflyttning. Det är dock hovrättens uppfattning att så redan sker. Det kan därför ifrågasättas om det finns något behov av den föreslagna ändringen.

Hovrätten vill även påpeka att det kan vara problematiskt med en alltför detaljerad beskrivning i lagtext om vad som utgör barns bästa, eftersom det riskerar att begränsa rättstillämpningen. Ett alternativ till en detaljerad uppräkningslista i lagtexten skulle kunna vara att bedömningsgrunderna tas upp i författningskommentaren i en kommande proposition.

Det kan vidare övervägas om inte även *föräldrars* förmåga att tillgodose barnets behov av en trygg och god uppväxt bör vara en omständighet som ska beaktas i bedömningen.

7 Prövningen av frågor om vårdnadsöverflyttning

7.3.1 Mål om vårdnadsöverflyttning ska inte flyttas till allmän förvaltningsdomstol

Hovrätten delar utredningens bedömning att mål om vårdnadsöverflyttning inte ska flyttas till allmän förvaltningsdomstol. Betänkandet i denna del framstår som mycket väl genomgånget och välavvägt. Hovrätten välkomnar för övrigt framtida utredningsinitiativ som tar sikte på möjligheten att alla frågor om barns vårdnad, boende, umgänge och vård ska kunna prövas i ett och samma domstolsförfarande, exempelvis genom införandet av familjedomstolar eller liknande konstruktioner.

7.3.3 Barn och vårdnadshavare ska ha rätt till biträde vid prövningen av vissa frågor om vårdnadsöverflyttning

Hovrätten välkomnar förslaget om rätt till offentligt biträde i målen om vårdnadsöverflyttning. Liksom utredarna anser hovrätten att det finns starka principiella skäl att införa en rätt till biträde i dessa mål.

7.3.6 Ett biträde ska utses om inte behov av biträde saknas

Utredningen har kommit till slutsatsen att inte använda sig av samma skrivning som gäller enligt LVU (att biträde ska utses om det inte måste antas att behov av sådant saknas, se 39 § LVU och s. 212 i utredningen). Hovrätten delar bedömningen att det kan finnas olika stort behov av biträde, men vill ändå framhålla att det finns skäl som talar för att biträde borde utses i de allra flesta fallen. Även i s.k. otvistiga mål kan det finnas ett behov av biträde för både barn och föräldrar. En utgångspunkt att biträde *ska* utses i dessa mål bedöms också rimma väl med de principer

om samförstånd som genomsyrar detta rättsområde och kan antas underlätta ett fortsatt samråd med föräldrarna även efter en eventuell vårdnadsöverflyttning skett.

Hovrätten anser därför att rätten till biträde ska utformas i enlighet med vad som gäller i LVU-målen. En sådan ordning skulle också innebära en förutsebarhet och bidra till en enhetlig tillämpning.

8 Adoption

Hovrätten noterar att det i närtid skett en annan genomgång av adoptionsreglerna (*Alla tiders föräldraskap*, SOU 2022:38) som lämpligen hade kunnat samordnas med nu aktuella överväganden.

Hovrätten instämmer i utredningens bedömning att det inte är den nuvarande regleringen i föräldrabalken som lett till att det sker så få adoptioner av barn i familjehem. De närmare orsakerna till detta bör utredas närmare, liksom vad som kan göras för att underlätta sådana adoptioner. Hovrätten instämmer också i att det vore önskvärt att effekterna av vårdnadsöverflyttningar, och hur denna familjeform påverkar barn, närmare utreds i forskning.

Utredningens överväganden kring hur ett barn får en familj för livet framstår som kloka och välövervägda. Hovrätten anser emellertid att det inte utifrån nu tillgängligt underlag kan uteslutas att adoption skulle kunna öka familjehemsplacerade barns trygghet och stabilitet, särskilt om det kan ske på ett sådant sätt att barnet – genom s.k. öppen adoption eller på annat sätt – ges möjlighet till fortsatt kontakt med sina biologiska föräldrar. Denna fråga bör därför utredas ytterligare.

9 Umgänge

9.4.3 Riktlinjer för bedömningen av barnets bästa ska omformuleras

Hovrätten ser positivt på förslaget att tydliggöra i lagtexten att det är en helhetsbedömning som ska göras vid bedömningen av vad som är barnets bästa. Att riskbedömningen särskilt betonas i lagtext är också välkommet.

Förslaget tar sikte på att minska betydelsen av den s.k. kontaktprincipen i bedömningen av vad som är barns bästa. Hovrätten vill dock betona att barns behov av en kontakt med båda sina föräldrar alltjämt är en viktig del i bedömningen av vad som i det enskilda fallet är det bästa för ett

barn. Om lagtexten inte längre ger uttryck för kontaktprincipen finns det en risk att den får en alltför underordnad betydelse i framtiden. Det kan få allvarliga följder för barn i alla slags vårdnadsprocesser.

Nu aktuell utredning handlar om barn i familjehem. Hovrätten noterar dock att den föreslagna ändringen avser en s.k. portalparagraf som är tillämplig i samtliga mål om vårdnad, boende och umgänge. Det saknas en djupare analys av vad ändringen kommer att innebära för sådana mål.

Hovrätten förordar alltså att riskbedömningen och helhetsbedömningen betonas ytterligare men ställer sig i övrigt tveksam till den föreslagna ändringen av bestämmelsen.

Det bör dock framhållas att det eventuella problemet att domstolar behöver bli bättre på riskbedömningar inte nödvändigtvis avhjälpas genom den nu föreslagna ändringen. För detta ändamål är utredningens förslag om utbildningsinsatser (avsnitt 9.4.5) troligen mer effektivt.

9.4.6. Ytterligare sätt att inhämta utredning om barnets situation

Hovrätten ställer sig tveksam till förslaget om inhämtande av yttrande från barnpsykolog i vårdnads mål. Det är visserligen positivt om förslaget kan bidra till att domstolens beslutsunderlag blir bättre. Men det bör i första hand ankomma på socialnämnden att säkerställa att erforderlig kompetens finns där. Det kan därför kan övervägas om det inte vore lämpligare att så mycket underlag som möjligt inhämtas av socialnämnden inom ramen för vårdnadsutredningen.

Vidare noterar hovrätten att inhämtande av yttrande ska ske från det fåtal legitimerade psykologer som är specialiserade inom klinisk barn- och ungdomspsykologi. Detta är redan idag en hårt belastad yrkesgrupp. Hovrätten befärar att inhämtande av yttrande riskerar att fördröja handläggningen av målen avsevärt. Det kan mot denna bakgrund övervägas om inte andra insatser är att föredra – exempelvis kunskaphöjande insatser hos socialnämnder och domstolar.

I detta ärende har hovrättsråden Malin Bergström och Elida Sundkvist beslutat.

Tf. hovrättsassessorn Sofia Eriksson har varit föredragande.

Malin Bergström

Elida Sundkvist

Sofia Eriksson